

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԻՐԱՎԱԲԱՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ

ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՎ

ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Թիվ 1(47)
2010 թ.

Գլխավոր խմբագիր՝
Լևոն Օհանյան

Խմբագրական խորհուրդ

Սամվել Դիլբանդյան -

գլխավոր խմբագրի տեղակալ

Դավիթ Մելքոնյան -

պատասխանատու քարտուղար

Գևորգ Դանիելյան

Գագիկ Համբարձումյան

Արթուր Վաղարշյան

Սերգեյ Առաքելյան

Վիգեն Քոչարյան

Հիմնադիր և հրատարակիչ՝
ՀՀ իրավաբանների միություն

Խմբագրության հասցեն՝

ՀՀ, 0025 Երևան,

Ալեք Մանուկյան 1, ԵՊՀ

իրավաբանական ֆակուլտետ:

Հեռ. 55-77-92

*Խմբագրությունը կարող է
հրատարակել նյութեր՝ համամիտ
չլինելով հեղինակների
տեսակետներին:*

*10 համակարգչային էջից ավելի
չպատվիրված նյութերը չեն
ընդունվում:*

Դասիչ՝ 77771

Տպագրական 7 մամուլ

Գրանցման թիվը՝ 798

Տպաքանակը՝ 500

Գինը՝ պայմանագրային

Հանձնված է շարվածքի

1.04.2010

Հանձնված է տպագրության

27.04.2010

СОЮЗ ЮРИСТОВ
РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ

**ГОСУДАРСТВО
И
ПРАВО**

Номер 1 (47)
2010 г.

Главный редактор:
Левон Оганян

Учредитель и издатель:
Союз Юристов РА

Редакционный совет

Самвел Дилбандян -
зам. главного редактора

Давид Мелконян -
ответственный секретарь

Геворг Даниелян

Гагик Амбарцумян

Артур Вагаршян

Сергей Аракелян

Виген Кочарян

Адрес редакции:
РА, 0025 Ереван,
ул. Алека Манукяна 1,
юридический факультет ЕГУ.
Тел.: 55-77-92

7 усл. печ. л.
Тираж: 500
Сдано в набор 1.04.2010
Подписано к печати 27.04.2010

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՇՆՈՐՀԱՎՈՐԱԿԱՆ 4

ՔՐԵԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ ԵՎ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Соловьев Александр
СОХРАНИТЬ ПРЕЕМСТВЕННОСТЬ СИСТЕМЫ ПРИНЦИПОВ
УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА.....5

Սամվել Դիլբանդյան
ԱՆՁԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՈՒ ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՇԱՅԵՐԻ ԱՊԱՅՈՒՄԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԵՐ ՔՐԵԱԿԱՆ
ԳՈՐԾԻ ՀԱՐՈՒՑՄԱՆ ՓՈՒԼՈՒՄ18

Արա Գաբուզյան, Կարո Բրուտյան
ՁԻՆԾԱՌԱՅՈՂՐԸ՝ ՈՐՊԵՍ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՀԱՏՈՒԿ ՍՈՒԲՅԵԿՏ27

Դավիթ Մելքոնյան
ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՉՓԱՆԻՇՆԵՐԸ.....33

Լյուդվիկ Դավթյան
ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎՈՎ ԿԱՏԱՐՎԱԾ ՏԵՔՍՏԵՐԻ ԿՐԻՄԻՆԱԼԻՍՏԻԿԱԿԱՆ ՀԵՂԻՆԱԿԱԳԻՏԱԿԱՆ
ՀԵՏԱԶՈՏՄԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ և ԴՐԱՆՑ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ.....40

ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԵՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Արման Սարգսյան
ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ԱՆԴԱՄ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԱ ԿՆՔՎԱԾ ԳՀՀ-Ի ԴՐՈՒՅԹՆԵՐԻ ՈՒՂՂԱԿԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՆ
ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ49

Սառա Շիրազյան
ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԿԻՐԱՌՈՂ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՍԱՆԿՑԻԱՆԵՐԻ
ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՈՒՄ58

Դիանա Ղազարյան
ՋԱՐԳԱՅՈՂ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԼՈԲԱԼԻՋԱՑԻԱՅԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ.....64

Ани Акопян
ИМПЛЕМЕНТАЦИЯ ЕВРОПЕЙСКОЙ КОНВЕНЦИИ О ЗАЩИТЕ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА И
ОСНОВНЫХ СВОБОД В АКТАХ СУДА ЕС.....73

ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒ ՊԱՏՍՈՒԹՅՈՒՆ

Տարոն Սիմոնյան
ՄԻՆԵՐԳԵՏԻԿԱՆ՝ ՈՐՊԵՍ ՀԵՏԴԱՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՋԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆ...81

ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Տիրայր Վարդազարյան
ԿԱՐԳԱՊԱՀԱԿԱՆ ԶԱՆՑԱՆՔԻ ՍՈՒԲՅԵԿՏԸ՝ ԸՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆ.....92

ՈՒՍԱՆՈՂԻ ԱՍԲՈՆ

Տիգրան Մարկոսյան
ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԴՐԱ ԱՌԱՆՁԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ.....98

ՈՒՍԱՆՈՂԻ ԱՍԲԻՆ

ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԴՐՎ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Տիգրան ՄԱՐԿՈՍՅԱՆ

*ԵՊՀ իրավագիտության
ֆակուլտետի մագիստրանտ*

Վարկային պայմանագրի նախատիպ կարելի է համարել դեռևս հռոմեական իրավունքում հայտնի փոխառության պայմանագիրը (mutuum), որը եղել է ռեալ, միակողմ և անհատույց պայմանագիր: Վարկային պայմանագրի առաջացման պատճառն այն էր, որ փոխառության պայմանագրի միջոցով չէր ապահովվում գույքային շրջանառության մասնակիցների, այդ թվում՝ գործարարների՝ անհրաժեշտության դեպքում փոխառություն ստանալու անվերապահ հնարավորությունը, քանի որ փոխառության պայմանագրի շրջանակներում անհնար էր փոխատուին հարկադրել տրամադրելու գումարը: Այդ պատճառով էլ ֆինանսական շուկայում, որտեղ իրականացվում է «փողերի առևտուրը», անհրաժեշտություն էր զգացվում այլ՝ կոնսենսուալ բնույթի պայմանագրի, ինչպիսին վարկային պայմանագիրն է:

Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի³ (այսուհետև՝ Քաղ. օր.) 887 հոդվածի համաձայն՝ վարկային պայմանագրով բանկը կամ այլ վարկային կազմակերպությունը (վարկատուն) պարտավորվում է պայմանագրով նախատեսված չափերով և պայմաններով դրամական միջոցներ (վարկ) տրամադրել փոխառուին, իսկ փոխառուն պարտավորվում է վերադարձնել ստացած գումարը և տոկոսներ վճարել (1-ին կետ): Վերոհիշյալ նորմից հետևում է, որ վարկային պայմանագիրը, ի տարբերություն փոխառության պայմանագրի, կոնսենսուալ, երկկողմանի և հատուցելի պայմանագիր է:

Այն կոնսենսուալ է, որովհետև համարվում է կնքված, եթե կողմերի միջև պահանջվող ձևով համաձայնություն է ձեռք բերվել պայմանագրի բոլոր էական պայմանների վերաբերյալ, որպիսիք են՝ տոկոսները, այլ բանկային ծառայությունների արժեքը, կողմերի գույքային պատասխանատվությունը պայմանագրի խախտման դեպքում պայմանագրի դադարման (միակողմանի լուծման) կարգը և այլն: Հետևաբար, վարկային պայմանագրի կնքման պահից վարկառուն վարկատուի նկատմամբ վարկը տրամադրվել հարկադրելու իրավունք է ստանում:

Այդուհանդերձ, վարկային պայմանագրի կոնսենսուալ բնույթն ունի որոշակի առանձնահատկություններ, քանի որ Քաղ. օր.-ում նախատեսվում է պայմանագիրը կատարելուց միակողմանի հրաժարվելու կողմերի իրավունքը: Մասնավորապես, վարկատուն իրավունք ունի լրիվ կամ մասամբ հրաժարվել վարկային պայմանագրով նախատեսված վարկը վարկառուին տրամադրելուց այնպիսի հանգամանքների առկայության դեպքում, որոնք ակնհայտ վկայում են, որ վարկառուին տրամադրված գումարը ժամկետին չի վերադարձվի: Վարկառուն էլ, իր հերթին, իրավունք ունի լրիվ կամ մասնակի հրաժարվել վարկն ստանալուց՝ այդ մասին մինչև պայմանագրով սահմանված վարկ տրամադրելու ժամկետը ծանուցելով վարկատուին, եթե այլ բան նախատեսված չէ օրենքով, այլ իրավական ակտերով կամ վարկային պայմանագրով (Քաղ. օր. 889 հոդված):

Բացի այդ, չնայած այն հանգամանքին, որ Քաղ. օր. 887 հոդվածի համաձայն վարկային պայմանագիրը կրում է կոնսենսուալ բնույթ՝ գործնականում երբեմն կնքվում են պայմանագրեր, որոնք ուժի մեջ են մտնում

դրամական միջոցների փոխանցման պահից: Նրանց իրավաբանական էությունը մասնագիտական գրականության մեջ տարբեր մեկնաբանություններ է ստանում: Ենթադրվում է, որ նման պայմանագրերը հանդիսանում են վարկային պայմանագրի առանձին տեսակներ, որոնց կնքումը թեև ուղղակիորեն նախատեսված չէ օրենքով, բայց և արգելված չէ⁶: Կարծում ենք՝ նման պայմանագրերը վարկային պայմանագրի տեսակ որակելը չի համապատասխանում վարկային պայմանագրի կոնսենսուալ բնույթին, քանի որ դրամական միջոցների փոխանցման պահից կնքված համարվելը բնութագրական է փոխառության պայմանագրին, եթե նույնիսկ փոխատուի կողմում հանդես է գալիս բանկը կամ այլ վարկային կազմակերպությունը: Ասվածի օգտին է խոսում նաև այն հանգամանքը, որ «Վարկային կազմակերպությունների մասին»⁶ ՀՀ օրենքի 8 հոդվածի համաձայն փոխառություն տրամադրելը հանդիսանում է վարկային կազմակերպությունների կողմից իրականացվող ֆինանսական գործառնություններից մեկը, իսկ «Բանկերի և բանկային գործունեության մասին»⁷ ՀՀ օրենքի 34 հոդվածը հնարավորություն է տալիս բանկերին Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի թույլտվության հիման վրա իրականացնել «Բանկերի և բանկային գործունեության մասին» ՀՀ օրենքում ուղղակիորեն չնախատեսված գործառնություններ, այդ թվում՝ տրամադրել փոխառություններ:

Վարկային պայմանագրի կոնսենսուալ էությունից էլ բխում է նրա երկկողմանի բնույթը⁸: Վարկային պայմանագիրը երկկողմանի է, քանի որ երկու կողմերն էլ ունեն և՛ իրավունքներ, և՛ պարտականություններ: Սասնավորապես, վարկատուն վարկային պայմանագրով ստանձնում է վարկառուին դրամական միջոցներ տրամադրելու պարտականություն, ինչպես նաև ձեռք է բերում իրավունք՝ պահանջելու վերադարձնել այդ դրամական միջոցները պայմանագրով նախատեսված ժամ-

կետը լրանալիս և տոկոսներ վճարել դրանցից: Վարկառուն էլ, իր հերթին, ձեռք է բերում իրավունք պահանջելու իրեն հանձնել պայմանագրով նախատեսված միջոցները և ստանձնում է վարկատուին տոկոսներ վճարելու և պայմանագրի ժամկետը լրանալուց հետո ստացված միջոցները վերադարձնելու պարտականություն:

Վարկային պայմանագիրը հատուցելի պայմանագիր է: Վարկային պայմանագրի հատուցելի բնույթն արտահայտվում է նրանում, որ վարկառուն պարտավոր է վարկի օգտագործման դիմաց վճարել տոկոսներ: Դրամական միջոցները օգտագործելու համար տոկոսները հաշվարկվում են ոչ թե վարկային պայմանագրի կնքման պահից, այլ դրամական միջոցները փաստացի ստանալու պահից: Դա պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ տոկոսները վարկի օգտագործման համար վճարվում են դրամական միջոցների ռեալ օգտագործման ժամանակահատվածի համար⁹: Տոկոսները պետք է սահմանվեն վարկային պայմանագրով Քաղ. օր. 879 հոդվածի 1-ին կետի պահանջի պահպանմամբ, ընդ որում, ելնելով պայմանագրի պայմանները միակողմանի փոփոխելու անթույլատրելիությունից, ֆինանսական անկայունության և հիպերինֆլյացիայի պայմաններում վարկային պայմանագրում պետք է հստակ նախատեսվեն նաև տոկոսների հաշվարկային դրույքի փոփոխման և վարկի դիմաց վճարման պարբերականության վերանայման հիմքերը¹⁰: Որպես այդպիսի հիմք կարելի է դիտարկել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի կողմից վերաֆինանսավորման դրույքի բարձրացումը: Վարկային պայմանագրով նախատեսված հիմքերի առկայության դեպքում վարկատուն իրավունք է ստանում միակողմանի փոփոխել վարկային պայմանագիրը, ինչը համապատասխանում է Քաղ. օր. 466 հոդվածի 1-ին կետի պահանջներին:

Պետք է նշել, որ իրավաբանական գրականության մեջ չկա միասնական մոտե-

ՈՒՍԱԼՈՂԻ ԱՍԲԻՈՆ

ցում, թե արդյոք վարկային պայմանագիրը կարելի է դիտարկել որպես ինքնուրույն քաղաքացիաիրավական պայմանագիր: Նշված հարցի պարզաբանման նպատակով ընդունված է այն համեմատել փոխառության պայմանագրի հետ: Ուսումնասիրությունների արդյունքում հեղինակների մի մասը (Ռ. Ի. Կարիմովիչը, Ե. Ա. Ֆլեյշիցը և այլք) վարկային պայմանագիրը որակում են որպես փոխառության պայմանագրի հատուկ տեսակ, իսկ մյուսները (Ե.Ա. Պավլոդսկին, Ս. Կ. Սոլովիևը և այլք)՝ որպես ինքնուրույն քաղաքացիաիրավական պայմանագիր¹¹:

Այսպես, ըստ Ռ. Ի. Կարիմովիչի. «Փոխառության և վարկային պայմանագրերը ունեն առնվազն երեք ընդհանուր հատկանիշներ՝ պայմանագրի առարկայի նկատմամբ սեփականության իրավունքի փոխանցումը մյուս կողմին, փոխառուի պարտականությունը՝ վերադարձնել ստացած կապիտալը, և կողմերի միջև հարաբերությունների տևական բնույթը: Միևնույն ժամանակ, փոխառության պայմանագիրը ունի ավելի լայն սուբյեկտային (փոխատուի կողմում կարող են հանդես գալ ոչ միայն վարկային կազմակերպությունները) և առարկայական (փոխառության պայմանագրի առարկա կարող են լինել ոչ միայն դրամական միջոցները) կազմ, ինչպես նաև պարտադիր չէ դրանում վարձատրության վերաբերյալ պայմանի նախատեսումը: Վերոգրյալից հետևում է, որ ռուսական քաղաքացիական իրավունքը վարկային պայմանագիրը դիտարկում է որպես փոխառության պայմանագրի հատուկ տեսակ»¹²:

Իսկ Ե. Ա. Սոլովևովը նշում է, որ վարկային պայմանագիրը և՛ սուբյեկտային կազմի, և՛ առարկայի առումով ունի կիրառման ավելի նեղ ոլորտ՝ ի տարբերություն փոխառության պայմանագրի: Այս հիմնավորմամբ նա հանգում է այն եզրակացության, որ վարկային պայմանագիրը փոխա-

ռության պայմանագրի հատուկ, ինքնուրույն տարատեսակ է¹³: Վերոշարադրյալ տեսակետի պաշտպանությամբ է հանդես եկել նաև Ե.Ա. Ֆլեյշիցը: Ըստ նրա՝ վարկային և փոխառության պայմանագրերը ունեն մեկ ընդհանրություն. երկուսի դեպքում էլ փոխառուն պարտավոր է վերադարձնել իրեն տրամադրված դրամական միջոցները¹⁴:

Քիչ չեն նաև այն տեսակետի կողմնակիցները, ըստ որոնց՝ վարկային պայմանագիրը ինքնուրույն քաղաքացիաիրավական պայմանագիր է: Այսպես, Ե. Ա. Պավլոդսկին փոխառության և վարկային պայմանագրերի վերաբերյալ գրում է. «Քաղաքացիական օրենսդրությանը հայտնի են երկու ինքնուրույն պայմանագրեր՝ փոխառության և վարկային: Նշված պայմանագրերի տարբերությունը նախ և առաջ այն է, որ վարկային պայմանագրով վարկատու կարող են լինել բանկերը և այլ վարկային կազմակերպություններ: Ի տարբերություն փոխառության պայմանագրի՝ վարկային պայմանագրի առարկա կարող են լինել միայն դրամական միջոցները: Ի վերջո, վարկային պայմանագիրը կոնսենսուալ պայմանագիր է»¹⁵: Վարկային պայմանագիրը որպես ինքնուրույն քաղաքացիաիրավական պայմանագիր է դիտարկում նաև Ս. Կ. Սոլովիևը, որը մասնավորապես նշում է. «Վարկային պայմանագիրը հնարավոր կլինեի որակել որպես փոխառության հատուկ տարատեսակ, եթե դա բխեր օրենքի բովանդակությունից: Ջարմանալի է, սակայն օրենսդիրը այդ մասին որևէ նշում չի արել համապատասխան գլուխներում: Բացի այդ՝ դժվար է պատկերացնել, որ ռեալ պայմանագրի (փոխառության պայմանագիր) տեսակը կարող է լինել կոնսենսուալ պայմանագիր (վարկային պայմանագիր): Չեղարկելով, կարելի է եզրակացնել, որ տարբեր կառուցակարգեր (ռեալ և կոնսենսուալ) ունեցող պայմանագրերը չեն կարող հանդիսանալ մեկը մյուսի տարատեսակ»¹⁶:

Մեր կարծիքով, վարկային պայմանա-

գիրը փոխառության պայմանագրի հատուկ տեսակ է և հարաբերակցվում է վերջինիս, ինչպես տեսակը սեռին: Այս մոտեցումը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ երկու պայմանագրերի դեպքում էլ ծագում է փոխատուի պարտականությունը՝ պայմանագրով նախատեսված ժամկետում վերադարձնելու ստացած դրամական միջոցները: Իսկ տեսակի և սեռի միջև եղած կապերը ենթադրում են, որ տեսակը, ունենալով սեռին վերաբերող բոլոր հատկանիշները, միաժամանակ ունի որոշ առանձնահատուկ գծեր, որոնք էլ թույլ են տալիս այն առանձնացնել որպես սեռի առանձին տեսակ: Որպես փոխառության պայմանագրի հատուկ տեսակ՝ վարկային պայմանագիրն ունի հետևյալ չորս առանձնահատկությունները.

1. վարկային պայմանագիրը, ի տարբերություն փոխառության պայմանագրի, կրում է կոնսենսուալ բնույթ,

2. մյուսը դրսևորվում է վարկային պայմանագրի սուբյեկտային կազմի առումով: Մասնավորապես, վարկային պայմանագրով որպես վարկատու կարող է հանդես գալ միայն բանկը կամ այլ վարկային կազմակերպություն: Հետևաբար, այն դեպքում, երբ որոշակի դրամական միջոցներ հանձնելու պարտականություն նախատեսող պայմանագրով որպես վարկատու հանդես է գալիս բանկ կամ այլ վարկային կազմակերպություն չհանդիսացող կազմակերպությունը, ապա նման պայմանագիրը չի կարող որակվել որպես վարկային: Այդ պայմանագիրը, ըստ էության, փոխառության պայմանագիր է, որը տվյալ դեպքում կնքված կհամարվի դրամական միջոցների փոխանցման պահից,

3. վարկային պայմանագրի առարկա կարող են լինել միայն դրամական միջոցները, բայց ոչ երբեք տեսակային հատկանիշներով որոշվող իրերը՝ ի տարբերություն փոխառության պայմանագրի,

4. վարկային պայմանագիրը միշտ կրում է հատուցելի բնույթ, այսինքն՝ վարկառուն ստացած դրամական միջոցները

օգտագործելու համար պարտավոր է վճարել համապատասխան գումարի համար հաշվարկած տոկոսներ:

Ընդ որում, վերջին երկու հատկանիշները առանձին չեն հանդիսանում վարկային պայմանագրի առանձնացման հիմք, քանի որ դրանք բնութագրական են դրամական միջոցների ցանկացած հատուցելի փոխառության պայմանագրի: Կարելի է ասել, որ դրանք լրացնում են վարկային պայմանագրի ընդհանուր բնութագիրը¹⁷:

Կարծում ենք՝ այն տեսակետի օգտին, որ վարկային պայմանագիրը փոխառության հատուկ տեսակ է, խոսում է նաև Քաղ. օր.-ի 887 հոդվածի 2-րդ կետը, որի համաձայն. «վարկային պայմանագրից բխող հարաբերությունների նկատմամբ կիրառվում են սույն օրենսգրքի 46 գլխում նախատեսված կանոնները, եթե այլ բան նախատեսված չէ սույն գլխի կանոններով և վարկային պայմանագրով»: Այսպիսով, Քաղ. օր.-ի փոխառության պայմանագրի մասին բոլոր կանոնները՝ փոխառության փոխառության գումարը վերադարձնելու պարտականության, փոխառուի կողմից փոխառության պայմանագրի պայմանները խախտելու հետևանքների, փոխառության նպատակային բնույթի վերաբերյալ, ուղղակիորեն կիրառվում են վարկային պայմանագրից բխող հարաբերությունների նկատմամբ, քանի որ օրենքից և վարկային պայմանագրի էությունից այլ բան չի բխում¹⁸:

Ուշադրության է արժանի վարկային պայմանագրից բխող հարաբերությունների նկատմամբ փոխառության պայմանագրի մասին կանոնների կիրառման վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության բարձրագույն դատական ատյանի դիրքորոշումը: Մասնավորապես, Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանը (այսուհետև՝ նաև ՀՀ վճռաբեկ դատարան), քննելով «ՎՏԲ-Հայաստան բանկ» ՓԲԸ-ի եղեգնաձորի մասնաճյուղի վճռաբեկ բողոքը ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դա-

ՈՒՍԱՆՈՂԻ ԱՍԲԻՈՆ

տարանի 16.12.2008թ որոշման դեմ, եզրահանգել է. «Վարկային պայմանագրից բխող հարաբերությունների նկատմամբ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի փոխառությանը վերաբերող 46 գլխում նախատեսված կանոնները չեն կիրառվում, եթե կողմերը այլ կանոններ են սահմանել վարկային պայմանագրով, և որոնք չեն հակասում վարկային հարաբերությունները կարգավորող նորմերի պահանջներին: Ընդ որում օրենսդիրը, ելնելով ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 3-րդ և 437-րդ հոդվածներում ամրագրված պայմանագրի ազատության սկզբունքից, կողմերին հնարավորություն է տալիս պայմանները որոշել իրենց հայեցողությամբ, բացառությամբ այն դեպքի, երբ համապատասխան պայմանի բովանդակությունը սահմանված է ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի՝ վարկին վերաբերող 47-րդ գլխի իմպերատիվ նորմերով»¹⁹: Այսպիսով, ՀՀ վճռաբեկ դատարանը, անտեսելով Քաղ. օր.-ի 881 հոդվածի 1-ին կետի պահանջը, նշված գործով իրավաչափ է համարել վարկային պայմանագրով նախատեսված ժամկետանց վարկի նկատմամբ սահմանված տարեկան 28% տոկոսադրույքի և ժամկետանց տոկոսագումարների նկատմամբ յուրաքանչյուր օրվա համար սահմանված 0.2% չափով տույժի վերաբերյալ պայմանները:

Մեր կարծիքով, նշված որոշմամբ չի ապահովվում օրենքի ճիշտ մեկնաբանությունը հետևյալ պատճառաբանությամբ.

Քաղ. օր.-ի 9 հոդվածի 1-ին պարբերության համաձայն. «Քաղաքացիական իրավական նորմերը պետք է մեկնաբանվեն դրանցում պարունակվող բառերի և արտահայտությունների տառացի նշանակությամբ»:

Քաղ. օր.-ի 887 հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն. «Վարկային պայմանագրից բխող հարաբերությունների նկատմամբ կիրառվում են սույն օրենսգրքի 46 գլխում նա-

խատեսված կանոնները, եթե այլ բան նախատեսված չէ սույն գլխի կանոններով և վարկային պայմանագրով»:

«Իրավական ակտերի մասին»²⁰ ՀՀ օրենքի 45 հոդվածի 10-րդ մասի համաձայն. «Եթե իրավական ակտում նշված նորմի կիրառումը պայմանավորված է «և» կամ «ու» շաղկապով բաժանված պայմաններով, ապա այդ նորմի կիրառման համար թվարկված բոլոր պայմանների առկայությունը պարտադիր է:

Եթե իրավական ակտում նշված նորմի կիրառումը պայմանավորված է «կամ» շաղկապով բաժանված պայմաններով, ապա այդ նորմի կիրառման համար բավական է թվարկված պայմաններից առնվազն մեկի առկայությունը...»:

Վերոհիշյալ նորմերի համադրումից հետևում է, որ վարկային պայմանագրից բխող հարաբերությունների նկատմամբ Քաղ. օր.-ի փոխառությանը վերաբերող 46 գլխում նախատեսված կանոնները չեն կիրառվում միայն այն դեպքում, եթե այլ բան է նախատեսված Քաղ. օր.-ի 47 գլխի կանոններով և վարկային պայմանագրով: Ընդ որում, այս երկու պայմանների միաժամանակյա առկայությունը պարտադիր է Քաղ. օր.-ի փոխառությանը վերաբերող 46 գլխում նախատեսված կանոնները չկիրառելու համար: Սինչդեռ, ՀՀ վճռաբեկ դատարանը, մեր հանդգնամբ, սխալ մեկնաբանելով Քաղ. օր.-ի 887 հոդվածի 2-րդ կետը, փոխառության պայմանագրի վերաբերյալ կանոնների կիրառումը բացառելու համար բավարար է համարել միայն վարկային հարաբերությունները կարգավորող նորմերի պահանջներին չհակասող այլ կանոններ նախատեսող վարկային պայմանագիրը:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանի նման դիրքորոշման պայմաններում, եթե այլ բան նախատեսված չլինի վարկային պայմանագրով, գործնականում բացառվում է վարկային պայմանագրի՝ որպես փոխառության պայմանագրի հատուկ տեսակի, կարգավորման նպատակով փոխառության պայ-

մանագրի վերաբերյալ կանոնների կիրառումը: Քաջի այդ՝ Քաղ. օր.-ի 887 հոդվածի 2-րդ կետի այդպիսի մեկնաբանությունը լայն հնարավորություն է ընձեռում բանկերին և այլ վարկային կազմակերպություններին՝ շրջանցելու Քաղ. օր.-ի 879, 881 հոդվածներով նախատեսված սահմանափակումները: Հետևաբար գտնում ենք, որ ճիշտ իրավակիրառ պրակտիկա ձևավորե-

լու նպատակով անհրաժեշտ է վարկային պայմանագիրը դիտարկել որպես փոխառության պայմանագրի հատուկ տեսակ, որի կարգավորման նպատակով սուբսիդիար կարգով կիրառման ենթակա են փոխառության պայմանագրի մասին կանոնները՝ Քաղ. օր.-ի 887 հոդվածի 2-րդ կետի պահանջների պահպանման պայմանով:

¹ Տե՛ս *Пухан Иво, Поленак-Акимовская Мирьяна*. Римское право (базовый учебник). Перевод с македонского д. ю. н. проф. *В. А. Томсинова* и *Ю. В. Филиппова* /Под ред. проф. *В. А. Томсинова*. — М.: Изд-во “ЗЕРЦАЛО”, 1999, էջեր 246-247:

² Տե՛ս *Гражданское право: Учебник в 4 т. Том 4: Обязательственное право / [Витрянский В. В. и др.];* отв. ред. — *Е. А. Суханов*. 3-е изд., перераб. и доп. — М., Изд-во “Волтерс Клувер”, 2006, էջ 413:

³ Տե՛ս ՀՀՊՏ 10.08.98./17(50), 05.05.1998:

⁴ Տե՛ս *Олейник О. М.* Основы банковского права: Курс лекций. — М.: Изд-во “Юристь”, 1997, էջ 321:

⁵ Տե՛ս *Гражданское право: Учебник в 3 т. Т. 2 / Е. Н. Абрамова, Н. Н. Аверченко, К. М. Арсланов [и др.];* под. ред. *А. П. Сергеева*. — М.: Изд-во “РГ-Пресс”, 2009, էջեր 586-587:

⁶ Տե՛ս *ՃԺձ* 03.07.02./23 (198), 29.05.2002:

⁷ Տե՛ս ՀՀԱԺՏ 1996/12, 30.06.1996:

⁸ Տե՛ս *Гражданское право. Учебник. Часть II /* Под ред. *А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого*. — М.: Изд-во “ПРОСПЕКТ”, 1999, էջ 435:

⁹ Տե՛ս *Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации части второй (постатейный)*. Изд. 5-е испр. и доп. с использованием судебно-арбитражной практики /Рук. авт. кол. и отв. ред. д-р юрид. наук, профессор *О. Н. Садиков*. — М. Изд-во “ИНФРА-М”, 2008, էջեր 467-468:

¹⁰ Տե՛ս *Банковское право: учебник для вузов / Н. Д. Эриашвили*. — 5-е изд., перераб. и доп. — М., Изд-во “ЮНИТИ-ДАНА”, 2007, էջ 202:

¹¹ Տե՛ս *Витрянский В. В.* Договор займа: общие положения и отдельные виды догово-

ра. — М.: Изд-во “Статут”, 2004, էջ 252:

¹² *Брагинский М. И., Витрянский В. В.* Договорное право. Книга пятая. В двух томах. Том 1: Договоры о займе, банковском кредите и факторинге. Договоры, направленные на создание коллективных образований. — М.: Изд-во “Статут”, 2006, էջ 338:

¹³ Տե՛ս *Гражданское право: Учебник в 4 т. Том 4: Обязательственное право / [Витрянский В. В. и др.];* отв. ред. — *Е. А. Суханов*. 3-е изд., перераб. и доп. — М., Изд-во “Волтерс Клувер”, 2006, էջեր 413-414:

¹⁴ Տե՛ս *Ефимова Л. Г.* Банковское право. Учебное и практическое пособие. — М.: Изд-во “БЕК”, 1994, էջ 180:

¹⁵ *Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации части второй (постатейный)*. Изд. 5-е испр. и доп. с использованием судебно-арбитражной практики /Рук. авт. кол. и отв. ред. д-р юрид. наук, профессор *О. Н. Садиков*. — М. Изд-во “ИНФРА-М”, 2008, էջ 459:

¹⁶ Տե՛ս *Соломин С. К.* Банковский кредит. Проблемы теории и практики. Чита, Изд-во “Юстицинформ”, 2009, էջեր 105-106:

¹⁷ Տե՛ս *Витрянский В. В.* Договор займа: общие положения и отдельные виды договора. — М.: Изд-во “Статут”, 2004, էջեր 251-252:

¹⁸ Տե՛ս *Ս. Փ. Սեդրյան*. Վարկային և հաշվարկային հարաբերությունների քաղաքացիաիրավական կարգավորումը, Երևան, 2000, էջեր 25-26:

¹⁹ Քաղաքացիական գործով ՀՀ վճարելի դատարանի 24.17.2009թ. քիվ ԱՎԴ/4/0145/02/08 որոշումը:

²⁰ Տե՛ս ՀՀՊՏ 21.05.02./15(190), 03.04.2002: